

Оксана САПЕЛЯК

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА ОПІКИ НАД УКРАЇНСЬКИМИ ЕМІГРАНТАМИ

Oksana SAPELYAK. On Activities by Society for Care of Ukrainian Emigrants.

Після Першої світової війни у країнах Європи, в т. ч. Польщі, в складі якої опинилася велика частина західних земель України, почали унормовуватися еміграційні потоки. Насамперед було звернено увагу на діяльність практично безконтрольних до цього мореплавних компаній, найбільше представництв яких було на Волині та Поліссі, що не могло не позначитися на зростанні рівня еміграції в цих етнографічних районах. Тільки в м. Ковель існували представництва 9 компаній¹. 15 жовтня 1927 р. президент Польщі Ігнацій Мосціцький видав розпорядження (згідно з тодішнім законодавством розпорядження президента мали чинність закону) “Про еміграцію”, яке окреслило умови одержання концесій мореплавними компаніями. Дослідник еміграції цього періоду Степан Качараба у праці “Еміграція з Західної України (1919–1939)”, аналізуючи назване розпорядження дійшов висновку, що “закон витворив правове підґрунтя для еміграції взагалі і висунув поза межі права нелегальну агітацію мореплавних товариств”². Відтоді ми можемо говорити про зміни в культурі еміграції. Сюди в першу чергу належить юридичне забезпечення цього процесу. І початком планової політики Польщі щодо еміграції слід вважати 1 квітня 1920 р., коли при Міністерстві праці і соціальної політики було створено Еміграційне управління. (Для порівняння: закон про еміграцію в Україні було прийнято тільки в 2009 р.).

Однак Еміграційне управління надало дозвіл майже всім концесіонованим мореплавним компа-

ніям продовжувати агітаційну роботу на теренах Західної України. Еміграційна політика Польщі загалом знаходилася у безпосередньому зв'язку із внутрішнім осадництвом. Влада була зацікавлена у звільненні українських етнічних земель від українців для заселення цих теренів етнічними поляками. Впродовж 1933–34 рр. серед українських селян було розгорнуто агітацію за виїзд до країн Південної Америки: Уругваю, Бразилії, Аргентини. Звичайно, агітація на виїзд до південноамериканських держав у період кризи, отже ж, безробіття, була, по суті, злочинною діяльністю щодо українців. 1937 р. Міністерство закордонних справ Польщі, намагаючись стимулювати переселення українців, укладає еміграційні угоди з Болівією, розпочало переговори з Парагваєм, Чилі, Венесуелою. Ці заходи пошквали еміграцію до країн Південної Америки. Для осадницької акції в Аргентині, Парагваї та Бразилії 1939 р. уряд виділяє кредит на 170 тис. золотих³. Із цією ж метою польська влада перешкоджала українцям виїжджати на сезонні роботи до країн Європи, навпаки, сприяючи в цьому етнічним полякам, оскільки така еміграція покращувала економічне становище родин.

Чиновники крізь пальці дивилися на подальшу нелегальну агітацію на теренах Галичини, Волині, Полісся. Постає питання, чому українці з початком еміграції як до війни, так і одразу після неї не створили своїх відповідних організацій? Чому, зрештою, до Першої світової війни так пізно створені українські еміграційні товариства мали мізерний вплив на процес переселення? Відповіді на ці питання знаходимо, простежуючи перипетії організації та діяльності Товариства Опіки над Українськими Емігрантами.

Іван Франко, Никита Будка, Тит Ревакович, Юліан Бачинський (автор книги “Українська еміграція в ЗДА”, 1914 р.), Іван Боберський (заслужений організатор спортивних товариств “Сокіл” та “Січ”, автор праць про спорт), Олександр Мицюк (економіст і соціолог, громадський діяч, дійсний член НТШ, автор наукових праць в галузі економіки та соціології), – ті далекоглядні вчені, які уміли зіставити сучасні їм моменти життя з історичним досвідом⁴, відтак реально могли

¹Качараба С. Еміграція з Західної України (1919–1939).– Львів, 2003.– С. 62–65.

²Там само.– С. 90.

³Качараба С. Еміграція з Західної України...– С. 51–53.

⁴Див.: Сапеляк О. Іван Франко про українську еміграцію // Народознавчі Зошити.– Львів, 2007.–

оцінити необхідність допомоги українським емігрантам. Микола Заячківський (1870–1938 р.р.), директор “Української Бесіди”, радник Торгово-Промислової Палати у Львові, голова “Сокола-Батька” та “Міщанського Братства” 1903 р. відвідав у Німеччині місцевості, де працювали українці. Звідти повернувся з планом організованої еміграції до Німеччини. 1911 р. він відвідав Бразилію з метою ознайомитися з умовами життя українських осадників. На початку Першої світової війни з приходом російської армії Миколу Заячківського заарештовують як політичного злочинця і вивозять на заслання до Сибіру. Він і тут мав можливість вивчати життя українських емігрантів. Повернувшись до Львова, Микола Заячківський разом із Володимиром Бачинським, Михайлом Галушинським, Іваном Крип’якевичем, Мироном Кордубою, Дмитром Левицьким, Володимиром Охримовичем, Зеноном Пеленським, Митрополитом Андреем Шептицьким ініціюють організацію *Товариства Опіки над Українськими Емігрантами*.

Установчі збори провели 1924 р. в редакції газети “Діло”. 17 грудня того ж року організаційний комітет на чолі з Миколою Заячківським подав на розгляд поліції статут Товариства, підготовлений Володимиром Бачинським. Статут був затверджений 1925 р.

У лютому 1925 р. відбулися перші загальні збори, на яких головою обрали Миколу Заячківського, секретарем – Володимира Бачинського (після смерті Бачинського 1927 р. секретарями були Зенон Пеленський, Володимир Константинович, Альфред Гавикевич, останній був президентом товариства після смерті Миколи Заячківського 1938 р.). Як бачимо, засновники товариства – авторитетні відомі люди в цілому краї. Причому гаслом діяльності організації було **“Українці, не кидайте рідної землі!”** Однак серед загалу інтелігенції Товариство Опіки над Українськими Емігрантами не знаходило підтримки. Мало того, газета “Слово” поміщає статті про те, що еміграція – це зло, бо через еміграцію “зменшується національний стан посідання в краю, емігранти раніше чи пізніше пропадуть на чужині для народу і зденаціоналізуються, наших емігрантів використовують і обкрадають чужинці”, а, отже, “займатися еміграцією – це торгівля живим то-

варом”⁵. Такі публікації, зрозуміло, впливали на ставлення суспільства до еміграційних товариств.

У відповідь на ці закиди Товариство звертається до громадськості з відозвою, яку підписали Микола Заячківський і Володимир Бачинський. У відозві провід організації роз’яснює широкому загалу в першу чергу мету створення української структури, адже справами еміграції займалися і займаються всі держави: приймають закони щодо еміграції, створюють окремі урядові структури. Кожний уряд дбає про те, щоб “сягнути щонайбільше користі, матеріальної і моральної, як для держави, так і для громадян”. Автори відозви пояснюють, що державні власті намагаються: а) забезпечити своїм громадянам заробітки за кордоном; б) спрямувати еміграцію туди, де поселенці матимуть найкращі умови заробітку та проживання; в) за допомогою своїх установ опікуватися долею емігрантів під час подорожі, на нових місцях поселення; г) обороняти їх від визиску та обману різних агентів. Далі у відозві наголошується на ту реальність, що недержавні народи, на жаль, не мають належної підтримки урядів. Навпаки, найчастіше політика державної еміграційної влади ворожа інтересам поневолених націй. Саме тому таким народам вкрай необхідні громадські організації, які б “замінили державні чинники в опіці емігрантів”⁶.

Провід Товариства виносить на загальний розсуд цілі Товариства, окреслені у § 4 статуту: 1) опіка над українськими емігрантами в якнайширшому об’ємі і організація рееміграції; 2) нав’язування і підтримка національних, культурних і господарських зв’язків з існуючими осередками української еміграції на чужині; 3) спонукання і укріплення самостійного і творчого життя серед української еміграції; 4) підтримка справ та інтересів української еміграції перед польськими та закордонними властями; 5) вивчення питань, пов’язаних з еміграцією і підтримка цих студій⁷. Публікувалися виступи керівників Товариства на засіданнях Державної еміграційної ради. Скажімо, відомий для загалу став виступ Володимира Бачинського, в якому він зазначив, що польський уряд цілковито не піклувався культурними і

⁵Слово.– Львів.– 1927.– Ч. 3.

⁶Відозва Товариства Опіки над Українськими Емігрантами.– Український Емігрант.– 1927.– Ч. 12.– С. 4.

⁷Український емігрант.– Львів, 1927.– Ч. 1–2.– С. 1.

релігійними потребами українських емігрантів у країнах поселення і “не жертвував на цю ціль ні одного сотика”⁸.

Два роки після реєстрації Товариство змушене було терпляче переконувати інтелігенцію, яка була вкрай неприхильно налаштована до справ еміграції. Тільки 1927 р. найпопулярніша народова газета “Діло”, спочатку тільки наголошуючи на негативних тенденціях міграційного процесу⁹, згодом підтримала діяльність Товариства Опіки над Українськими Емігрантами¹⁰, до речі, врозріз із думкою партійного керівництва УНДО, хоч ця газета відстоювала на своїх сторінках політичну платформу саме цієї партії. В числі 247 у редакторській статті вже відверто говорить: “В еміграційній ділянці мусимо об’єднатися біля “Товариства Опіки над Українськими Емігрантами”, щоби при його допомозі повести нашу еміграційну політику як сезонну, так і поселенчу”¹¹. Власне, від 1927 р. розпочинається активна праця Товариства. Аналіз роботи організації дав мені підставу зробити висновок, що вона розгорнулася головню у таких важливих напрямках:

1. Дослідницька; 2. Організаційна; 3. Видавничо-інформаційна; 4. Допомогова.

Дослідницька праця щодо потреб української еміграції була започаткована задовго до створення Товариства: згадувані вище поїздки Миколи Заячківського; візитація 1922 р. Митрополита Андрея Шептицького до країн Південної Америки¹²; перші студії української еміграції за океан професора Осипа Олеськіва, який до 1900 р. працював у справах еміграції, автора популярних публікацій про США, Канаду, Бразилію¹³; Дослідження про українських поселенців у США Юліана Бачинського¹⁴; праці про українців на Далекому Сході (Зелений Клин) професора Олександра Мицюка¹⁵; поїздки професора Івана Боберського за дорученням уряду Західно-Української Народної Республіки до США і Канади з метою орга-

нізувати громадське, культурне та господарське життя українських емігрантів. Однак це були окремі студії, планово ж вивченням проблем та потреб українського переселення почало займатися Товариство Опіки над Українськими Емігрантами. Вже у березні 1925 р. Володимир Бачинський разом із о. Йосафатом Жаном (канадієць французького походження з провінції Квебек) – довіреним від Митрополита Андрея Шептицького, – виїхали до Канади з конкретною метою: дослідження ринку праці в Канаді, умов життя українських іммігрантів, їх потреб і можливостей реальної допомоги. 1927 р. до Канади їде член Товариства Роман Крутиловський з метою перевірити можливості використання пропонуваного для колонізації земель у цій країні¹⁶.

У кожній країні поселення українців Товариство знайшло серед поселенців компетентних авторитетних осіб, яким керівництво організації довірило постійно інформувати щодо ринку праці, умов роботи, адаптації до клімату та соціального середовища, а також впливу поляків, комуністів на українську еміграцію, про всі питання стосовно еміграційної політики держав і можливостей колонізації тощо.

Вся **організаційна робота** велася не тільки з метою визначити проблеми, а й вести “відповідну лінію для нашої еміграційної політики, так, щоб еміграція місто втрат приносила користь національній справі”¹⁷. Справжня активна організуюча праця розпочалася із відкриттям власних офісів Товариства: 19 листопада 1927 р. почало працювати бюро у Львові (вул. Городецька, 95). Засновуються відділи Товариства із концесіонованими офісами у містах Тернополі, Станіславові, Самборі. Гуртки Товариства Опіки над Українськими Емігрантами 1927 р. були створені у м. Бережани; 1928 р. – у мм. Городенка, Золочів, Рава-Руська, Сянок, Чортків¹⁸;

1929 р. – у мм. Перемишль, Старий Самбір, Луцьк, Кременець, Дубно, Ковель; 1930 р. по-

⁸ Там само. – С. 16.

⁹ Діло. – 1927. – Ч. 47. – С. 1.

¹⁰ Діло. – 1927. – Ч. 245. – С. 1.

¹¹ Там само. – Ч. 247. – С. 1.

¹² Сапеляк О. Українська спільнота в Аргентині: історико-етнологічний аспект. – Львів, 2008. – С. 285.

¹³ Олеськів О. О еміграції. – Львів, 1895.

¹⁴ Бачинський Ю. Українська еміграція в ЗДА. – Львів, 1914.

¹⁵ Мицюк А. Переселення на Дальний Восток. – К., 1913.

¹⁶ Звіт Романа Крутиловського // Український Емігрант. – 1927. – Ч. 1–2. – С. 3–4.

¹⁷ До історії оснований Товариства // Український Емігрант. – 1927. – Ч. 1–2. – С. 2.

¹⁸ Серкіз Я. Львівське Товариство Опіки над Українськими Емігрантами // Українська еміграція. Історія і сучасність. Матеріали міжнародних конференцій, присвячених 100-річчю еміграції до Канади / Упоряд. Ю.Ю.Сливка. – Львів; Канада, 1992. – С. 335.

чав діяти гурток у м. Рівне. До 1930 р. офіси Товариства діяли у 18 містах, серед них: Бережани, Броди, Городенка, Кам'янка Струмилова (нижні – Кам'янка-Бузька), Коломия, Любачів, Перемишль, Рава-Руська, Рогатин, Самбір, Сокаль, Стрий, Сянок, Чортків, Яворів¹⁹.

Свої філії Товариство організовує також у місцях поселення українців. Уже 1925 р. виникло Товариство опіки над українськими переселенцями ім. св. Рафаїла у м. Вінніпег (Канада), створення якого ініціював єпископ Никита Будка, а організацією його займався Іван Боберський. Аналогічна установа була створена в Аргентині. 1927 р. завдяки секретаріату Товариства у Берліні засновано "Товариство опіки над українськими сезонними робітниками у Німеччині", яке очолював відомий вчений Зенон Кузеля²⁰. Взаємозв'язки між центром (у Львові) і філіями в межах України та філіями й довіреними особами в країнах поселення заповнювали інформаційний вакуум, характерний для еміграції до 1914 р.

Еміграційний закон у Польщі, прийнятий 11 жовтня 1927 р., сприяв тому, що польський уряд заключив низку конвенцій з різними імміграційними державами щодо емігрантів з Польської держави. На створений владою Еміграційний уряд законом покладался обов'язок допомагати громадським організаціям, які займаються еміграцією. Якщо до цього агітаційні акції за переселення до заокеанських країн мали право проводити тільки польські товариства, які, окрім того, влада підтримувала й фінансово, то від 1927 р. Еміграційний уряд Польщі поряд із польськими товариствами (Польське еміграційне товариство, Польська опіка над співвітчизниками за кордоном та ін.) нехай за залишковим принципом, але все-таки змушений був підтримувати і українське Товариство Опіки, і єврейське еміграційне товариство "JEAS".

1928 р. всі етнічні товариства з питань еміграції об'єдналися в Міжтовариську раду громадських організацій, куди ввійшло і Товариство Опіки над Українськими Емігрантами. Отже, від 1927 р. українське товариство налагодило постійні зв'язки з державними чинниками, що давало

можливість не тільки одержувати повну інформацію щодо політики поселення у різних країнах світу, а й вносити свої пропозиції щодо колонізації (наприклад, у провінції Сан Паоло, Бразилія), сезонної еміграції до Німеччини, колонізаційних можливостей до Парагваю, діяльності еміграційних агентів на українських теренах. Щодо останнього, то саме українському товариству вдалося зупинити їх злочинну практику²¹. Товариство дістало змогу проводити дні Емігранта (8–14 червня 1930 р. та 18 жовтня 1931 р.), до того – виключно прерогатива польських товариств.

Особливо важливою ділянкою організаційної роботи Товариства було **налагодження співпраці з міжнародними організаціями**. Зокрема, Товариство Опіки над Українськими Емігрантами було членом постійної Міжнародної Конференції Товариств Опіки над емігрантами із центром у Женеві. Скажімо, на VIII сесії Конференції 7–8 вересня 1931 р., де брали участь 40 громадських організацій Європи, Америки, Азії, розглядалося питання умов праці чужоземних робітників; обов'язків емігрантів перед родинами, залишеними в рідному краї; спрощення візових документів та репатріації; активно працювали й члени української організації.

Винятково важливою для українців була проблема рееміграції, оскільки повернення на рідну землю йшло врозріз із намірами польської влади. Адже українці, повертаючись додому, привозили чималі кошти — готівку в американських доларах. Власне, в період парцелювання землі фінансова забезпеченість репатріантів давала їм можливість придбати землю, що могло перешкодити планам ополчення теренів західних земель України. Найпростіший спосіб для імперських посягань: позбутися грамотного, здорового активного місцевого населення. Репатріанти ж були не тільки активною і фінансово забезпеченою частиною українського населення, а й національно свідомою. Про це йдеться в офіційному листі Міністерства внутрішніх справ до Міністерства закордонних справ "Масове повернення до Польщі українських емігрантів" від 7 квітня 1933 р. Міністерство внутрішніх справ повідомляє про те, що не може погодитися з дозволом на репатріацію українців. У листі детально роз'яснюється причина такого рішення: "Якщо еміграція до

¹⁹ Качараба С. Еміграція з Західної України... – С. 114–115.

²⁰ До історії оснований Товариства // Український Емігрант. – 1927. – Ч. 1–2. – С. 2.

²¹ Український Емігрант. – 1935. – Ч. 2. – С. 3.

війни була байдужа до політичних гасел, навіть етнічно не досить свідомо, то після війни вона була втягнена в орбіту діяльності тих чи інших політичних українських угруповань... Їхня позиція антипольська...". Тому Міністерство внутрішніх справ категорично наполягає: "Не давати українцям польського громадянства"²². Лише тісна співпраця Товариства Опіки над Українськими Емігрантами з міжнародними організаціями забезпечувала повернення українців на рідні землі.

Чимало зусиль Товариство приклало для того, щоб 14 червня 1930 р. було відкрито у Львові перший у Польщі Еміграційний дім. Церемонію посвячення Дому здійснили римокатолицький архієпископ Болеслав Твардовський і греко-католицький єпископ Никита Будка. Еміграційний дім став важливим осередком опіки над емігрантами²³.

У 20–30-их рр. ХХ ст. Львів набув статус справжнього центру української еміграції. Тут знаходилися всі офіси корабельних компаній, які займалися вербуванням і транспортуванням сезонної трудової еміграції до Європи та емігрантів до країн Америки. Тут знаходилася головна вузлова залізнична станція, через яку заробітчани та переселенці виїжджали до Гданська (через Варшаву), а звідти відпливали до омріяних земель Північної та Південної Америки. Тут же, у Товаристві Опіки над Українськими Емігрантами можна було одержати вичерпну інформацію та допомогу.

При цьому неоціненна **інформаційно-видавнича праця** Товариства. Йдеться головню про двотижневик "Український емігрант", який почав регулярно виходити від 5 жовтня 1927 р. тиражем 3000 примірників. Яку ж інформацію міг почерпнути зацікавлений українець? Насамперед хочу наголосити, що це ті необхідні відомості, яких не мали українські емігранти до 1914 р.

По-перше, читач міг дізнатися про закони тієї чи іншої країни щодо поселення в ній. По-друге, часопис застерігає перед "маревом безробіття", про тимчасову недоцільність виїзду до багатьох країн Америки²⁴. Від 1928 р. сторінки "Українського Емігранта" рясніють повідомленнями про

те, що в країнах Південної Америки не потрібно емігрантів. Автори "УЕ", наприклад, не рекомендували 1929 р. виїжджати до Уругваю, де уряд не виділяв земель. І хоч агенти мореплавних компаній вели агітацію за переселення до Уругваю, українців з усіх воєводств (Поліського, Волинського, Львівського, Станіславівського, Тернопільського) того року до цієї країни виїхало всього 468 осіб²⁵. 1937 р. "УЕ" застерігає бажаючих емігрувати до Бразилії та Уругваю, які повністю припинили імміграцію²⁶.

По-третє, оперативно повідомлялося також про війни, революційні події в тій чи іншій країні, що, звичайно ж, не було відповідним моментом для еміграції. Читачів застерігалось від необдуманих кроків еміграції у країни Північної Америки, звідки внаслідок безробіття ведеться депортація чужинців²⁷. Не оминалося на сторінках журналу й таке питання, як ставлення місцевого населення, чиновників до небажаних емігрантів (часто вкрай негативне).

По-четверте, постійно, у кожному номері "Українського емігранта" читач міг довідатися про закони Польщі стосовно еміграції, які документи потрібні, до яких офіційних установ потрібно звертатися за документами, де вони (установи) знаходяться.

Треба наголосити на величезному значенні публікацій, де йшлося про те, якими способами агенти обдурювали емігрантів, даючи фальшиву інформацію про заробітки, ціни на землю, на реманент, худобу і т. д., навіть про закони в тій чи іншій країні. Неабияке значення "Українського емігранта" в тому, що часопис формував критичне ставлення українців до реклами взагалі. На його сторінках висвітлювалися судові справи над агентами: у Львові покарано Якова Альвайля з Бірки на два роки тюремного ув'язнення "за ошуканства в еміграційних справах"²⁸. Такі повідомлення, поза сумнівом, впливали на відповідне сприйняття агіток та агітаторів.

Особливо цінною була інформація щодо фінансових питань. Подавалися доволі детальні дані про заробітки в тій чи іншій країні. Не менш важливими були повідомлення про те, що вільних

²²Волинський державний обласний архів.- Ф. 46.- Оп. 2.- Спр. 556.- Арк. 24.

²³Качараба С. Еміграція з Західної України...- С. 100-101.

²⁴Український Емігрант.- 1929.- Ч. 1.- С. 4-5.

²⁵Качараба С. Еміграція з Західної України...- С. 252.

²⁶Там само.- 1937.- Ч. 2.- С. 3.

²⁷Там само.- 1932.- Ч. 1.- С. 5.

²⁸Там само.- 1935.- Ч. 3.- С. 4.

земель у країнах і Північної, і Південної Америки немає, тому емігрант повинен розраховувати на власні кошти. Відтак редакція журналу в кожному номері публікувала дані про ціни на землю в кожній країні Америки, зміни тарифів, утримання в дорозі та від порту до місця поселення²⁹.

В “Українському емігранті” читач знаходив відомості навіть про те, **що** варто везти з собою до країн Америки. для городництва – насіння петрушки, салату, селери, моркви, капусти, буряків, гречки; садівництва – насіння яблук, груш, слив. Рекомендувалося, **як** краще перевезти через океан саджанці. Якщо емігранти першої хвилі еміграції, власне, не знали, які посівні матеріали потрібно брати із собою для господарки у новій країні, то у міжвоєнні роки емігрант в “УЕ” міг почерпнути практичні підказки навіть про те, як везти багаж, дрібний реманент тощо.

Окрім суто господарських, економічних, фінансових питань, законодавчої політики держав Товариство Опіки над Українськими Емігрантами знайомило з такою вкрай важливою реальністю як етнічний склад населення тої чи іншої країни, тобто коекзистенція з якими етнічними групами очікує українців, які мови потрібно вивчити. Товариство видало і розповсюдило підручники для самостійного вивчення англійської та іспанської мов. 1930 р. тиражем 10 тис. примірників вийшов “Українсько-англійський самоучок”, таким же тиражем тоді ж опубліковано перший український підручник на тему української еміграції “Еміграційний провідник”³⁰. Користувалася популярністю книжка “Еміграційний порадник”, де подано повний текст закону про еміграцію, прийнятий у Польщі 1927 р. Підготовлено було до друку книжки інформаційного характеру про Канаду та Аргентину.

Не можна оминати й питання про **практичну допомогу** Товариства Опіки над Українськими Емігрантами. З усіх куточків західних земель України до Товариства надходили листи з проханнями поради, до якої країни є можливість виїхати, які документи потрібно підготувати. Селяни, робітники приїздили до львівського офісу організації з проханнями допомоги у вирішенні формальностей виїзду тощо. Від 1925 до 1935 р. То-

вариство розглянуло і вирішило 62321 справу³¹. 1937 р., коли еміграційний рух згортався, Товариство допомогло виїхати ще 5080 родинам³².

Таким чином, завдяки діяльності Товариства Опіки над Українськими Емігрантами **еміграція другої хвилі (20-30-ті рр.) суттєво відрізняється від першої** – передвоєнної (кін. ХІХ ст. до 1914 р.). Насамперед емігрант другої хвилі був поінформований із надійних офіційних джерел про:

- 1) закони стосовно еміграції та емігрантів у країнах Європи та Америки;
- 2) порядок оформлення необхідної документації;
- 3) мінімальні фінансові витрати для виїзду та початку господарювання в тій чи іншій країні;
- 4) тривалість та умови подорожі;
- 5) етнічний склад країн поселення, державні мови;
- 6) ринок праці, попит на робочу силу, оплату та умови праці, можливість / неможливість рільничої діяльності;
- 7) ціни на землю не тільки в різних державах, а й різних регіонах цих держав;
- 8) місця, де вже мешкають українці;
- 9) спосіб перевезення маєтку;
- 10) найнеобхідніші речі, продукти, насіннєві матеріали, які будуть потрібні в конкретній країні.

Все це, поза сумнівом, впливало не тільки на зменшення кількості емігрантів, а й на рівень життя українських емігрантів у країнах поселення. Насамперед українські емігранти другого потоку мали принаймні початкову освіту, належно поінформовані та матеріально забезпечені. “Виїжджаючи за океан, – як писав Іван Івашко, – кожна родина старалася, як могла, довідатися... про життєві умовини в далекій Америці, кожна особа чи родина старалася роздобути середники на подорож і на певну готівку на початок свого за господарювання в новому краю...”³³. Цим кардинальним змінам, порівняно із першою еміграційною хвилею українців, у великій мірі сприяло функціонування і практика Товариства Опіки над Українськими Емігрантами.

²⁹ Там само. – 1935. – Ч. 3. – С. 4.

³⁰ Серкіз Я. Львівське Товариство Опіки над Українськими Емігрантами... – С. 339.

³¹ Український емігрант. – 1935. – Ч. 2. – С. 3.

³² Там само. – 1937. – Ч. 2. – С. 2.

³³ Івашко І. Хиби нашої дотеперішньої колонізації // Український Емігрант. – 1931. – Ч. 11. – С. 2.